

درسنامه انتقادی
آشنایی با

تضوی

www.ketab.ir

نویسنده:
سید علیرضا موسوی

۱۴۰۲ شمسی

سرشناسه	موسوی، سیدعلیرضا، ۱۳۷۱/
عنوان و نام پدیدآور	آشنایی با تصوف / تألیف: سیدعلیرضا موسوی.
مشخصات نشر	قم: موسسه آموزش عالی حوزوی خاتم النبیین، ۱۴۰۲
مشخصات ظاهری	۳۰۴ ص. ۲۱/۵×۱۴/۵۱.
فروست	درسنامه انتقادی؛ ۲.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۸۰۲۳-۲۲-۹
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	عنوان دیگر: درسنامه انتقادی آشنایی با تصوف.
یادداشت	کتابنامه: ص. ۲۹۱-۳۰۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر	درسنامه انتقادی آشنایی با تصوف.
موضوع	تصوف -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	(Sufism -- Study and teaching (Higher
موضوع	Sufism -- Doctrines
موضوع	تصوف -- عقاید
موضوع	تصوف -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها
موضوع	Sufism -- Questions and answers
شناسه افزوده	موسسه آموزش عالی حوزوی خاتم النبیین
رده‌بندی کنگره	BP ۸۸۲
رده‌بندی دیوینی	۷۹۲/۲۸
شماره کتابشناسی ملی	۹۴۳۴۵۹۲

موسسه انتشارات و آموزش عالی
ناشر: انتشارات موسسه آموزش عالی
حوزوی حاتم النبیین

درسنامه انتقادی آشنایی با تصوف

نویسنده: سید علیرضا موسوی

ناشر: انتشارات موسسه آموزش عالی
حوزوی حاتم النبیین

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۲ ش

صفحه آرائی: نادر برقی

بهاء: وب سایت رسمی نشر خاتم

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۸۰۲۳-۲۲-۹

مرکز پخش

قم، خیابان صفائییه، کوچه ۳۷، پلاک ۲۱

تلفن: ۰۲۵ - ۳۷۱۲۱۴۰۹

www.nashrekhatam.com

9 78-622-8023-22-9

سرخط

فهرست مطالب

مقدمه ناشر ۱۵

مقدمه مؤلف ۱۷

بخش اول: مقدمه و کلیات/۲۱

درس اول:

معنا و ماهیت تصوف/۲۱

پیشگفتار ۲۲

۱. صوفی و تصوف در لغت ۲۲

۲. صوفی و تصوف در اصطلاح ۲۶

۳. تعریف تصوف بر مبنای معرفت شناسی ۲۷

نحوه شناخت و تمییز صوفیان ۳۳

یک (مرید و مراد بازی ۳۳

دو) تاکید بر باطن و رویکرد تاویلی؛ ۳۳

سه) تبعیت از اقوال و آراء صوفیان ۳۴

چهارم) خداوارگی انسان؛ ۳۴

۴. ارتباط تصوف با دین و مذهب ۳۵

جمع بندی ۳۷

سؤالات ۳۸

منابع برای مطالعه بیشتر ۳۸

درس دوم:

تاریخ تصوف/۳۹

پیشگفتار ۴۰

۱۲۶	۳. تفاوت ولایت در تشیع با ولایت در تصوف
۱۲۶	الف) تمایزهای مفهومی
۱۲۸	ب) تمایزهای وصفی
۱۲۹	ج) تمایزهای مبنایی
۱۳۰	ح) تمایزهای کارکردی
۱۳۲	هـ) تمایزهای مصداقی
۱۳۳	غ) تمایز در ختم ولایت
۱۳۷	جمع‌بندی
۱۳۸	سؤالات
۱۳۸	منابع برای مطالعه بیشتر

درس پنجم:

شطح/۱۳۹

۱۴۰	پیشگفتار
۱۴۰	۱. شطح در لغت
۱۴۱	۲. شطح در اصطلاح صوفیه
۱۴۳	۳. گستره شطح‌گویی و شخصیت‌های بنام آن
۱۴۴	۴. نمونه‌ای از شطحیات صوفیه
۱۴۴	الف) حسین بن منصور حلاج
۱۴۵	ب) بایزید بسطامی
۱۴۶	ج) عبدالقادر گیلانی
۱۴۷	د) دیگر مشایخ صوفیه
۱۴۸	۵. توجیه‌های صوفیه در شطح‌گویی
۱۴۸	الف) توجیه عرفی و عقلی
۱۴۹	ب) توجیه شرعی و دینی
۱۵۰	۶. نقد ورد توجیه‌های صوفیه در شطح‌گویی

۱۵۰	الف) پاسخ به توجیه عرفی و عقلی
۱۵۱	ب) پاسخ به توجیه شرعی و دینی
۱۵۳	جمع‌بندی
۱۵۴	سؤالات
۱۵۴	منابع برای مطالعه بیشتر

درس ششم:

سمع/ ۱۵۵

۱۵۶	پیشگفتار
۱۵۶	۱. معنای لغوی سماع
۱۵۶	۲. معنای اصطلاحی سماع
۱۵۸	۳. سماع از نگاه صوفیان
۱۵۹	الف) افراطی‌ها
۱۶۰	ب) اعتدال‌گرایان
۱۶۰	ج) مخالفان
۱۶۱	۴. مجالس و ارکان سماع
۱۶۳	۵. پیشینه سماع
۱۶۴	الف) دوره تشکیل و تأسیس
۱۶۶	ب) دوره تنظیم و تشریع
۱۶۸	ج) دوره تقدیس و تمجید
۱۶۸	د) سماع در زمان معاصر و فرقه‌های کنونی
۱۶۹	۶. آثار و فواید سماع از دیدگاه صوفیه
۱۶۹	الف) جذبه و مکاشفه
۱۷۱	ب) ازدیاد در عشق
۱۷۲	ج) رفع کسالت و تلطیف روح
۱۷۲	۷. مشاهیر و شیوخ سماع

منابع برای مطالعه بیشتر ۲۳۳

درس دهم:

تصوف و اهل بیت علیهم السلام / ۲۳۴

پیشگفتار ۲۳۵

۱. تصوف و اهل بیت علیهم السلام ۲۳۵

۲. احادیث اهل بیت علیهم السلام در نقد تصوف ۲۳۶

۳. ابهام‌ها و پرسش‌ها پیرامون روایات نقد تصوف ۲۴۲

جمع‌بندی ۲۴۵

سؤالات ۲۴۵

منابع برای مطالعه بیشتر ۲۴۵

بخش سوم: فرقه‌های صوفیه / ۲۴۶

درس یازدهم:

فرقه‌شناسی / ۲۴۶

پیشگفتار ۲۴۷

۱. آشنایی با فرقه ذهبیه ۲۴۷

الف) تاریخچه و انشعاب‌ها ۲۴۷

ب) اقطاب و رهبران ۲۵۱

ج) مراکز فعالیت و وضعیت کنونی ۲۵۱

۲. آشنایی با فرقه گنابادی ۲۵۲

الف) تاریخچه و انشعاب‌ها ۲۵۳

ب) اقطاب و رهبران ۲۵۵

ج) مراکز فعالیت و وضعیت کنونی ۲۵۶

۳. آشنایی با فرقه خاکسار ۲۵۹

الف) تاریخچه و انشعاب‌ها ۲۵۹

ب) اقطاب و رهبران ۲۶۲

۲۶۳	ج) مراکز فعالیت و وضعیت کنونی
۲۶۴	۴. آشنایی با فرقه قادریه
۲۶۴	الف) تاریخچه و انشعاب ها
۲۶۴	ب) اقطاب و رهبران
۲۶۵	ج) مراکز فعالیت و وضعیت کنونی
۲۶۶	۵. آشنایی با فرقه نقشبندیه
۲۶۶	الف) تاریخچه و انشعاب ها
۲۶۷	ب) اقطاب و رهبران
۲۶۸	ج) مراکز فعالیت و وضعیت کنونی
۲۶۹	جمع بندی
۲۶۹	سؤالات
۲۶۹	منابع برای مطالعه بیشتر

درس دوازدهم:

شیوه های جذب مرید در تصوف/ ۲۷۰

۲۷۱	پیشگفتار
۲۷۱	۱. روش های جذب و تبلیغ در فرقه ذهبیه
۲۷۹	۲. روش های جذب و تبلیغ در فرقه نعمت اللهیه
۲۸۳	۳. روش های جذب و تبلیغ در فرقه خاکساریه (قلندریه و ملامتیه)
۲۸۸	۴. روش های جذب و تبلیغ در فرقه قادریه کسنزانی
۲۸۹	جمع بندی
۲۹۰	سؤالات
۲۹۰	منابع برای مطالعه بیشتر

کتاب نامه/ ۲۹۱

مقدمه ناشر

خداوند عزوجل دین را برای هدایت بندگان، رسیدن آن‌ها به سر منزل مقصود و دستیابی آنان به رضوان معبود فرو فرستاد. از این جهت، دین بزرگترین نعمتی است که حضرت حق به بندگان خویش ارزانی داشت؛ اما این نعمت الهی همانند بسیاری از نعمت‌های او دست خوش ناسپاسی برخی بندگان قرار گرفت. به گونه‌ای که برخی ادیان الهی، بعد از فقدان رسولشان، از خطر تحریف در کتب آسمانی خود مصون نمانده و در نتیجه اصالت خود را از دست داده و دستمایه کسانی شدند که از دین برای مقاصد دنیوی خود استفاده می‌کردند.

در این میان مفت‌خویم که پیرو کامل‌ترین دین در بین ادیان آسمانی هستیم؛ دینی که بواسطه کامل‌ترین شخص خلقت؛ حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم به ما رسیده و در سایه ولایت این بزرگوار و اهل بیت پاک آن حضرت علیهم السلام از هر گونه تحریفی در امان مانده است. همچنان که خداوند متعال نیز در قرآن کریم این کتاب مقدس را از خطر تحریف به دور دانسته و فرموده است «إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَاحِظُونَ»^۱

اما بدخواهان دین اسلام هیچ‌گاه در طول تاریخ بیکار ننشسته‌اند و هر بار با حربه‌ای نو و ابزاری جدید وارد میدان مبارزه با اسلام شدند. آنان با استفاده از واژه «عرفان اسلامی» که لفظی اصیل و اساسی در اسلام بود، آن را بارها و بارها به کار بردند. بی‌آنکه عارفان اصلی و واقعی و راهنمایان طریقت حقه را به مردم معرفی کنند. اینان نسخه بدل عارفان را به جای انسان کامل به مردم شناساندند و از این راه نوعی اسلام، منهای اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام را مطرح کردند. در نتیجه گروهی مسلمان بی‌ایمان پدیدار شدند. مخالفان اهل بیت علیهم السلام ابتدا جریان عرفان اسلامی را بر پایه زهدگرایی افراطی بنا نهادند و در ادامه همین جریان با اسم «تصوف» شکل جدیدی به خود گرفت. بعدها همین جریان تصوف سرمنشأ بسیاری از انحرافات دینی شد که متأسفانه امروزه غالب

جوامع اسلامی و ایمانی را آفت این جریان انحرافی فرا گرفته است. آسیب تصوف آنگاه آشکارتر می شود که بدانیم غالب در دام افتادگانش جوان های مؤمن و متعهدی هستند که با دلبستگی به دین، زهد، عرفان و عشق به امیرالمومنین علیه السلام وارد این جریان شدند. مؤسسه آموزش عالی حوزوی خاتم النبیین علیه السلام تحت اشراف دفتر حضرت آیه الله العظمی وحید خراسانی (دام ظلّه العالی) با بهره گیری از پشتوانه فکری و علمی نهاد مرجعیت شیعه و حوزه های علمی پرافتخار آن، پرداختن به این مهم را در مأموریت های خود قرار داده و به تربیت محققان و مبلغان دانش کلام براساس آموزه های ناب اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام اقدام نموده است.

یکی از مراکز زیر مجموعه مؤسسه آموزش عالی حوزوی خاتم النبیین علیه السلام مرکز تخصصی کلام و ادیان می باشد که در راستای تربیت پژوهشگران و مبلغان توانمند در عرصه شناخت و بررسی توف و ادیان، اقدام به برگزاری دوره های آموزشی عمومی و تخصصی کرده اند و با همکاری پژوهشگاه خاتم النبیین علیه السلام و انتشارات مؤسسه آموزش عالی حوزوی خاتم النبیین علیه السلام اقدام به تألیف مجموعه هشتگانه ی کتاب های درسنامه انتقادی آشنایی با ۱. مسیحیت ۲. تصوف ۳. بهائیت ۴. زرتشت و باستان گرایی ۵. وهابیت ۶. عرفان های نوظهور ۷. آئینست و ۸. درسنامه اصول و روش مواجهه با مخالفان کرده اند.

این مجموعه توسط اندیشمندان و فضیای این حوزه به نگارش درآمده است تا فرهیختگان و جویندگان این دانش را برای رسیدن به تخصص مورد نظر راهبری کند. از تمامی اساتید و همکارانی که ما را در نگارش، تدوین و انتشار این آثار (به خصوص چاپ های جدید) همیاری داده اند، خصوصاً عزیزان اجرایی انتشارات خاتم النبیین علیه السلام، کمال تشکر و قدردانی را داریم. امید است که مجموعه این تلاش ها مقبول درگاه حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه واقع گردد و از عزیزانی که با راهنمایی های خود ما را در تعالی و رشد این دست آثار یاری نمایند، نهایت تشکر می گردد..

انتشارات خاتم النبیین علیه السلام